

— Օրհնեալ զըւարթ այդ վարդամատ .

Օրհնեալ սիւղ սուրբ , երկնային թաթ ,
Որ զարթուցեալ զհովտաց փրթիթս ցօղակաթ ,
Ծիւ ծիւ զծաղկունս եւ զերդ բուրվառ ձոյլ յարծաթ ,
Ճօճէ ծուփ ծուփ ի տատան ,
Տեառն Ադոմիայ յանդիման .
Եւ բարդ ընդ ծուխն հոտեւան ,
Ըզմահացուին օրհնութեան ,
Կըղկաթ սըրտին ըզգացման ,
Տանի զդողդոջ շունչ ըզբան :

Որ ըզխոնարհ բառնայ ճակատ ընդ երկին ,
Յոսկեձեղուն , կամարանման ի պարզուած ,
Ուր փայլ ի փայլ երփնագոյն ամպք ոսկեծին ,
Ջերդ ծոպք փաղփուն կախ կան ի զարդ երկնամած .
Եւ ի ստորեւ վայրաբերեալ զակն յերկիր ,
Փառազարդիկ քան զարքունեաց ըզտաճար .
Ընդ հրաշագեղ ըզբանչելիսն ի յաթիւ ,
Եւ յէն էից զօրհնաբանող իւր քընար ,
Յերգոց սըրտառուչ ,
Հարկանէ մըրմունջ :

Հ. Ա. Ե.

Սէր որդիական . — Սնապարճն
Տէգուշի .

Տես Գոռնէյի Տօն Սանչին մէջ այն
տեսարանը յորում Սանչ որդիքը ձկնորս
սի մը որդի կը համարի, կը տեսնէ զանիւ

կայ և բովանդակ արքունեաց առջև չքա-
շուիր զինքը հայր ճանչնալու : Փուճ տեղ
պարտականացմէ ոմանք Սանչի կա-
րեկցելով, ոմանք կատակելով չեն ու-
զեր հաւատալ . փուճ տեղ կը մերժեն
ձկնորսը՝ զոր Սանչ իբրև հայր կ'ողջու-
նէ, և յանձն չառնուր ուրանալ իր հայ-
րը կամ երեսէ թողուլ .

Ըսպառնայ ահագնասաստ, եւ եռացեալ բարկութեամբ
Գոչէ մեծաբարբառ՝ զարձուցանել զհայրն ինքեան ¹ :

Կ'երթայ համարձակ կը խնդրէ զինքը
իզապել թագուհիէն, զոր կը սիրէր, և
ինքն ալ անկէ սիրուած էր, որուն յոյսն
ու խորհուրդներն այս ծանօթութեամբ
'ի դերև կ'ելլեն : Վիպասանութեանց ու
թատերերգութեանց մէջ թագուհի մը

կրնայ անծանօթ ասպետ մը սիրել, բայց
ձկնորսի մը որդին ոչ երբէք : Այս բանս
Սանչ գիտնալով՝ կը հեծեծէ իբրև սի-
րահար . բայց և այնպէս որդիական գո-
րոջն այն սիրոյն կը յաղթէ .

Չաւակ եմ ձըկնորսի, այլ ոչ անարդ վատթարի,

կը գոչէ, զարմանալի կերպով որդիական սէրը հպարտութեան հետ խառնելով.

Ձարմի նուաստութիւն մինչ ցըհողին ոչ ձրգի,
Եւ ես լըքանեմ ըզպերճ անուանս աղատաց
Առաւել պատուով փառաց՝ քան ըզգորով հայրասէր.
Ըզգրոշմըն նուիրական ոչ ինչ կարէ եղծանել¹.

Այս խօսքերս՝ մեծանձն և վեհ հոգի մը կը յայտնեն, յորում ունայնամտութեան թեթև խլրտմունքն տեղի չեն կրնար ունենալ. վասն զի ունայնամտութիւնն, կամ թէ ըսեմ դատարկ փառասիրութիւնն է որ մեր ծնողաց նըւաստ վիճակին վրայ մեզի ամչնալ կուտայ: Ճշմարիտ բարձրամտութիւնն, ինչ-

պէս է Տօն Սանչինը, այդ նուաստութիւնն իրեն պատիւ կը համարի: Տօն Սանչ գեղեցիկ կերպով մեծամտութիւնն որդիական սիրոյն հետ յինքեան կը միացնէ, քաջազանց յատուկ պարծենկոտութեամբ մը իր ըստ ծննդեան ոչ ինչ ըլլալն համարձակ յայտնելով.

Որ կամին՝ թող պըճնեսցի անուամբ իւրոցըն նախնեաց.
Ինձ կամք են զիս միայն տանել ընդ բնաւս համօրէն.
Ոչ կամիմ գոլ պարտական որոց ըզծնունդ ինձ ետուն.
Եւ նոցա անյայտ գոլով՝ շատ իսկ առնեմ ինձ անուն:
Բայց, զի անսացից իւրք քոյոցդ օրինաց
Ով տէր, փոխան ծնողաց՝ ի քաջութիւնս իմ պանծամ,
Ինձ աղգ՝ զարութիւն իմ, եւ հայր՝ զբազուկ իմ գիտեմ².

Ահա ինչպէս միջին դարուն, կամ մասնաւոր առաքելական վիպասանութեանց մէջ, քաջութիւնն ազնուակաւութեան տեղ կը բռնէր, և ինչպէս քաջաց սուրն հաւասարութիւնը կը պահէր: Որչափ վիճակական դասակարգութիւնն՝ ցեղի և ընտանեաց մեծութեանը նպաստաւոր էր, նոյնչափ առաքելականութիւնն առանձնականաց արժանեացն ու մեծամտութեանը ձեռքն տու ըլլալով, անով գրեթէ ռամկապետական սահմանադրութիւն մը կը ձևանար: Երբ Լըֆէպը, խոովութեան և կայսերութեան քաջ զօրականներէն մէկը՝ ազնուական հպարտութեամբ մը կ'ըսէր թէ ինքը նախնի մըն է, Տօն Սանչի լեզուն կը բանեցնէր:

Ձինուորական և գրադէտ անձինք միշտ իրենց անձնական արժանեաց իրաւանցը վրէժխնդիր եղած են. բայց այս անձնական արժանեաց ինքնահաճութիւնն այլ և այլ աստիճան ունի.

կան մարդիկ, ինչպէս տօն Սանչ, որոնք վեհանձն բարձրամտութեամբ մը կը սիրեն իրենց ծննդեան նուաստութիւնը իրենց քաջութեանց մեծութեանն հետ զուգակշռել. կան նաև մարդիկ որոնց պարծենկոտութիւնը սնապարծութեան կ'երթայ: Ասոնք իբրև թէ իրենք զիրենք արդարացնէին՝ կարծելով որ ունեցած փառքերնին իրենց ընտանեացը չբաւեր, կ'ամչնան իրենց ծննդեանը վրայ և կը ջանան ծածկել զայն: Այս ամօթը առաւելապէս յաճախեալ է այն ընկերութեանց և վիճակաց մէջ յորում անափառութիւնը սաստիկ տիրած է, ինչպէս էին Գաղղիոյ մէջ ԺԸ դարուն ընկերութիւնն ու գրականութիւնը: Այս ժամանակիս գրականութեան՝ արքունեաց և արքունի եկամտից մէջ նըւաստ վիճակէ առաջ եկողներն մեծաւալ կը համարէին իրենց ծնունդը ծածկելով, և անով երբեմն ծաղրածութեան և երբեմն բարկութեան նիւթ կ'ըլլային:

1 Ար. Ե. Տէս. Ե:

2 Ար. Ա. Տէս. Գ:

Այս երկու զգացմունքներն են զոր Տէ-
ղուշ Սնապարճին մէջ կը հանդիսացը-
նէ, երկուքն իրարու հետ ճարտարու-
թեամբ բարեխառնելով :

Սնապարճ թատերախաղը խիստ
լաւ կը ներկայացնէ ժ՛՛՛՛ղ դարուն խառ-
նակ ընկերութիւնը . խառնակութիւն՝
որ թէպէտ ընկերութեան արտաքին
բարեկարգութիւնը չէր այլայլեր , այլ
կատակերգութեան արժանի՝ բարուց
և բնաւորութեանց հակադրութիւնք յա-
ռաջ կը բերէր : Իրաւցնէ ինչ աւելի
կատակերգական հակադրութիւն քան
զԴիւֆիէրայ սնապարճ կոմսին և Լիսի-
մոնի՝ եկամտից պաշտօնէինը . մէկը իր
ազնուականութեամբ հպարտացած ,
սաստիկ ատեցող նուաստութեան , բայց
իր և հօրը աղքատութեանը վրայ ամբշ-
ցող . միւսը գէշ՝ աղէկ՝ կերպով ստացած
հարստութեանը վրայ պերճացած , ե-
կամտից պաշտօնէութենէ առաջ եկած .
բայց ինչպէս ուրիշ նուաստ վիճակէ
յառաջացեալք , ազնուականութիւն կը
փնտռէ և կ'ուզէ որ իր աղջիկը իշխա-
նուհի սեպուի : Այս ծաղրական հակա-
դրութիւնն յառաջ եկած էր այն խառ-
նակութենէն որ ժ՛՛՛՛ղ դարուն գաղղիա-
ցւոց ընկերութեան մէջ կը մտնէր , հա-
սարակ աստիճանէ հարստացելոց օր
քան զօր զօրանալովը , և հաւասարու-
թեան սկզբամբ , որ կը հաստատուէր ա-
ւելի մեծամեծ իշխանաց և եկամտից
պաշտօնէից կցորդութեան քան փիլիսո-
փայական գրոց միջոցաւ . վասն զի գրը-
քերն հաւասարութեան տեսական մա-
սը միայն կը պարունակէին . իսկ ամուս-

նութիւնք անոր գործնական մասն էին :

Խաղին նիւթը այս տեսակ ամուս-
նութեան մը վրայ է : Դիւֆիէրայ կոմ-
սը՝ Լիսիմոնի , եկամտից պաշտօնէին
աղջկանը հետ պիտի ամուսնանայ . բայց
որովհետեւ ընչից համար այս ազգակցու-
թեան կը փափաքի , և եկամտից պաշ-
տօնէին ծագմանը և նուաստ կերպե-
րուն պատճառաւ կ'ամչնայ , ասով իր
սնափառութիւնն և շահախնդրութիւ-
նը անդադար կը մաքառին : Ասկից յա-
ռաջ կու գայ իր յիրաւի նորօրինակ
չփութութիւնը : Ուրիշ չփութութիւն մըն
ալ , որ դարձեալ յարակից է կատա-
կերգութեան , բայց կցորդ է նաև ընդ
ծանրագոյն զգացմանց . Դիւֆիէրայ կոմ-
սը հայր մը ունի որ աղքատ է և գաւա-
ռին ներսերը կ'ապրի . ուստի կրնայ ու-
զածին պէս իր հօրը մեծամեծ ստա-
ցուածոցը և իր երկիրները անցուցած
փառաւոր կեանքին վրայ խօսիլ , և ինչ-
պէս որ կու գայ բանը կը յարմարցնէ :
Դժբաղդաբար հայրը Բարիզ կը հասնի
և որդւոյն տունը կու գայ . հասարակ
հագած , իր բախտին քան թէ որդւոյն
մեծամեծ խօսքերուն համեմատ կեր-
պով մը . և ահա , Մնապարճին ձախոր-
դութեան լրումն տալու համար , իր ա-
պագայ փեսային տունը կը հանդիպի
ան հօրը՝ զոր ինքը այնչափ խնամքով
ծածկեր էր : Ի՞նչ ընէ , ո՛ւր դառնայ .
Լիսիմոն անանկ ընտանութեամբ մը զոր
ընդհանրապէս իրենցմով հարստացած
մարդիկ կ'ուզեն երեւցնել , հայրը ցու-
ցընելով կը հարցնէ կոմսին թէ ո՛վ է
այդ մարդը .

. Կումսն , տարեալ մեկուսի գլխիմոն .

. Ի սա , վերակացու տանս է սա :

Լիսիմոն

Քանի երթացեալ . թէ յերեսաց դատիցիմ ,
Անյաջող անշուշտ 'ի պաշտամանն զըտաւ :

Կումսն

Ի սա այր մեծամեծար :

Լիսիմոն

Երեւի իսկ :

Լիկյանդր, մեկուսի

Տեսանեմ

Ձի պատրէ վլիսիմոն, զինէն խօսեալ ընդ նրմա :
Յերեսաց ծընողին ըզնա պատիւ իւր նեղէ :

Կումն առ Լիսիմոն

Գիտասջիր եւ զայս

Լիսիմոն

Քաջ է :

(խօսին ցած)

Լիկյանդր

Ըզբարկութիւնս արդելում,
Յուսացեալ զի ընդ հուպ ինձ համարձակ լինիցի
Ձորդին իմ պատժել, տուեալ ծանօթրս զանձնէս . . .
Եւ ցատումն իմ արդար նրմա հանդէս ինչ կազմէ
Յոր կամիմ հուսկ 'ի նեղ զիւր փըքացումն արկանել :

Կումն, առ Լիկյանդր

Ժուժեա՛ աղաչեմ, եւ մի ասեր ինչ նրմա
Որով նա գուշակիցէ ո՛վ իցեա դու .

Լիկյանդր

Կարի քաջ .

Կումն առ Լիսիմոն

Որչափ հաւատարիմ, նոյն ե խնայող դք է սա :

Լիսիմոն բարձր

Եկ աղէ, լուր բարի աւետեցի ես առ քեզ .
Փութասցուք . կինս ըզքեզ արդ տեսանել յօժարի :
Առ 'ի զմիտսըն շահել՝ քեզ յայց արժան է երթալ :

Կումն, ժպտելով

Երթալ յայց :

Լիսիմոն

Ստուգիւ :

Կումն

Արդարեւ ծանր է բանդայդ :

Լիկանդր առ Կունսն

Հիմ աղպէս վերդովել վասըն միոյ ինչ բանի :

Լիսիմոն առ Կունսն, ցուցեալ զԼիկանդր

Իմաստուն բարբառի :

Լիկանդր առ Կունսն

Եւ իցէ հարկ աստանօր
Ընդունայն շաղակրատել ըզդարձուածոյ ինչ խօսից :

Կունսն

Սակայն , տէր . . .

Լիկանդր , կարճեալ զբանսն

Սակայն , տէր , ասեմ զոր պարտն է ասել :
Արա՛ վաղվաղակի զոր արժանն է :

Կունսն , առանձին

Ո՛ր տանջանք :

Ահա զանձն իւր յայտնէ :

Լիսիմոն , դաշն

Ալեւորդ յոյժ է ըզգաստ ,

Որպէս կարծեմ :

Կունսն , ցած
(Առ Լիկանդր)

Ճըշմարիտ է . . . կորուստ ինձ բանք քո ածեն :
Գոնեա առնըդ յանդիման ջանա՛ վայրիկ մի ժուժալ :

Լիկանդր , ցած .

Արա՛ զոր կամի , ապա թէ ոչ՝ չըկեղծեմ :

Հոս հայրը գոհ կ'ըլլայ միայն իր որդւոյն ծաղրական մեծամտութիւնը կատակել . իր անսաստելովը՝ կատակերգութեան յատուկ վրէժխնդրութիւն մը կ'ընէ . և մենք բնականապէս կը խլնտանք Դիւֆիէրայ կոմսին տագնապէս :

Ըստ վրայ , որ Լիսիմոնի դիմաց զհայրը իբրեւ իրեն հողաբարձուն ձեացուցեր էր , և հիմա ստիպեալ է համբերութեամբ անոր ըսածներուն գլուխ ծռել :

Կը շարունակուի :

